

ворення” зайшло надто далеко, то в свою чергу воно може згубити етнос.

Охоронні території куточків дикої природи допомагають нації встановлювати зв'язок з еволюційним минулим. Тому з метою самозбереження і подальшого розвитку, кожен етнос зацікавлений в “консервації” дикої природи, що розглядається як основний моральний обов'язок.

Література

1. Байрак О.М., Проскурня М.І., Стецюк Н.О. та ін. Еталони природи Полтавщини. Розповіді про заповідні території. Науково-популярне видання. – Полтава: Верстка, 2003. – 212 с.
2. Борейко В.Е. Введение в экологическую эстетику. – К.: Логос, 2002. – 200 с.
3. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / за заг. Ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.

ПРОБЛЕМА ПИТНОЇ ВОДИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ БІОЕТИКИ

Закалюжний В.М.

Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка

Вода – середовище виникнення і зародження життя на планеті Земля. З моменту виникнення життя вона стала важливою складовою частиною всіх живих організмів. Вода – розчинник і переносник всіх речовин, приймає активну участь у біохімічних перетвореннях в живому організмі. Водні екосистеми є важливим національним багатством. Це і сховища прісної води, і джерела різноманітної продукції, і місця відпочинку населення [1, 2, 5, 6].

Наведемо дані про значення води в організмі людини. Для підтримання нормальної життєдіяльності організму в помірних кліматичних широтах людині потрібно споживати за добу 2 – 3 літра води. Така кількість визначається і необхідністю задоволення загальноновизнаного балансового принципу Клода Бернара та знаходить підтвердження в багатьох експериментах і натуральних спостереженнях. В умовах тропічного і субтропічного клімату кількість спожитої людиною води за добу зростає до 3 – 3,5 літра. При виконанні ж фізичної роботи на відкритому повітрі в умовах підвищеної вологості та температури повітря 35 – 40 °С і вище вона може досягати 6 – 6,5 літра на добу [2].

В процесі невідновлюваної втрати вологи в кількості 6 – 8 відсотків від ваги тіла різко погіршується стан організму людини майже до запаморочення. Втрата 10 відсотків води вже здатна викликати незворотні зміни в організмі, а різка втрата 20 – 25 відсотків води часто має летальні наслідки. Характерно, що у дорослої людини більше половини маси тіла складає вода, а у ембріону її кількість досягає 97 відсотків. З віком кількість води в організмі поступово зменшується, і після 50 років становить приблизно 60 відсотків у чоловіків та 54 відсотки у жінок [2].

Про значення прісної води для людства писали ще Гіппократ, Авіценна, Парацельс. Високо цінували значення води в цивілізації людства і відомі вітчизняні вчені-геологи, академіки О.П. Карпинський, В.І. Вернадський. Зокрема, О.П. Карпинський писав: « Вода – найбільш дорогоцінна корисна копалина. Вода – це не просто мінеральна сировина, це не тільки засіб для розвитку сільського господарства. Вода – дійсний провідник, це та жива кров, яка дійсно створює життя там, де його не було.» В.І. Вернадському належить вислів: «Вода займає особливе місце в історії нашої планети. Немає природно-озніших геологічних процесів. Не тільки земля поверхня, але й глибокі в масштабах біосфери – частини планети визначаються в найбільш суттєвих своїх проявах існуванням води і її властивостями» [6].

Сучасний російський письменник, журналіст, природознавець В.М. Песков пише: «Річки треба вважати найважливішою державною цінністю. Тільки так можна вберегти радість, яку нам дають води, що течуть, і можливість у будь-яку хвилину вгамувати спрагу. Адже немає на Землі напою кращого, ніж склянка холодної, чистої води» [1].

Вода – перша жертва некерованого «прогресу». І людство в швидкому темпі розплачується за це. Французька газета “Фігаро” наводить такі факти: «Питної води не вистачає 1,4 млрд. людей на планеті, а 5 млн. помирає щороку через те, що споживають воду непридатну для пиття. Якщо людина і далі черпатиме воду з природних джерел, не задумуючись про їхнє поповнення і очищення, ситуація різко погіршиться» [4].

Статистика Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) свідчить, що 80 відсотків захворювань людини спричинено вживанням неякісної питної води.

Звернемося до визначення поняття – питна вода. Екологи та медики наводять таку загальну формулу «**Питна вода** – це вода прозора та прозора на смак і колір, безпечна в епідеміологічному і не шкідлива в хімічному відношенні» [2].

Людині властиво цінувати тільки те, чого мало. Ми починаємо дорожити водою лише тоді, коли «криниця» вже висохла. За деякими прогнозами, з 2000 до 2050 року населення планети збільшиться у 2,5 рази, а відповідно споживання води збільшиться щонайменше у 5 – 6 разів.

Пункт другий «Водної хартії» ухваленої у травні 1976 року у Стразбурзі гласить: «Запаси якісної води не безкінечні. Тому їх охорона, економія і, там, де це можливо, поповнення, стають дедалі важливішою справою» [4].

Збереження запасів питної води і ощадливий режим водокористування залежить від громадянських чеснот населення держави. Природні запаси питної води в Україні не відповідають чисельності її населення та структури економіки, що історично постала і функціонує на її території. За висновком міжнародних експертів, Україна відноситься до категорії країн з обмеженими водними ресурсами.

Усвідомити реальне становище забезпечення України питною водою

допоможе порівняння з показниками інших країн. Річний запас водних ресурсів на душу населення в Україні – один із найменших на Європейському континенті. За усередненими показниками він складає близько 1000 м³ прісної води на 1 людину щорічно. В той же час французи забезпечені питною водою краще від українців в 3,5 рази, швейцарці – в 7,28 раза, великобританці – у 5 разів, шведи й німці – у 2,4 рази, а росіяни у Європейській частині – у 5,9 рази [4].

Непокоять не тільки кількісні, але і якісні показники національних запасів питної води. Учені Інституту геологічних наук НАН України вивчили проблему й оприлюднили у 2003 році результати своїх досліджень під назвою «Забруднення геологічного середовища нафтопродуктами – загроза якості підземних вод України». Так, забруднені нафтопродуктами підземні води є джерелом водопостачання таких міст, як Херсон, Луганськ, Луцьк, Кременчук, Дрогобич, Узин, а також багатьох сільських населених пунктів. Підземні води забезпечують майже 30 відсотків населення України питною водою.

На початку 2004 року науковці провели «круглий стіл», присвячений обговоренню результатів досліджень питної води, яка споживається в Україні. В обговоренні взяли участь хіміки, медики, радіобіологи, радіохіміки. Спільний захід був організований і проведений співробітниками Інституту колоїдної хімії та хімії води НАНУ та Інституту гігієни АМН України. Експерти дійшли спільно висновку, що якість питної води за рядом важливих показників не відповідає медико-біологічним та санітарним вимогам стандартів питної води і створює загрозу для здоров'я громадян, які її вживають.

Засоби масової інформації оприлюднили заяву академіка НАНУ Владислава Гончарука, який, зокрема, сказав: “Україна втратила чисті поверхневі води. Сьогодні майже дві третини їх взагалі не придатні для питного водопостачання. Серед найзабрудненіших рік – Дніпро, Сіверський Донець, Дністер, Південний Буг. Лише 10 млн. громадян користуються відносно якісною артезіанською водою. Передовсім це мешканці Полтави, Чернігова, Львова, Тернополя, Івано-Франківська, та, частково, Києва” [4]. Зокрема, мешканці Полтави, користуються високоякісною артезіанською питною водою з розрахунку затверджених в ДКЗ України запасів 1м³/добу (один із найвищих показників у світі).

У тих регіонах України, де водна криза ще не торкнулася людей безпосередньо, відзначається низький рівень усвідомлення небезпеки і особистої відповідальності за збереження місцевого водного ресурсу. Розуміючи таке суспільне становище працівники обласного державного підприємства «Полтававодоканал» кілька років поспіль активно пропагують серед населення ідеї і знання спрямовані на раціональне використання і збереження запасів питної води. З цією метою на телеканалі «Лтава» для дітей і юнацтва проводиться тематична передача «Капітоня і команда», виходить спеціальна дитяча газета «Капітоня» та бюлетень «Вісті водоканалу», організовуються зустрічі фахівців ОДП «Полтававодоканал» у виробничих колективах міста Полтави [3].

Тема захисту і збереження планетарних запасів питної води проголо-

шена ООН найголовнішим завданням III тисячоліття.

Література

1. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екології. – К.: Либідь, 2004. – 408 с.
2. Эльпинер Л.И. Проблемы пресной воды. Вода которую мы пьем. – М.: Знание, 1985. – 96 с. (Нар. ун-т. фак. «Человек и природа». – № 3.)
3. Єрмак О.П. Історія обласного державного підприємства «Полтававодоканал». – Полтава: Дивосвіт, 2000. – 308 с.
4. Кінько Т.А., Кінько М.Т. Земля планета спраги. Україна в контексті глобальної водної кризи. – К.: ТОВ ВІЩ – Літопис ХХ, 2004. – 287 с.
5. Основи соціоекології / за ред. Г.О. Бачинського. – К.: Вища школа, 1995. – 238 с.
6. Яковенко П.И., Русинов О.А., Яковенко Ю.П. Первое из чудес природы. – К.: Урожай, 1989. – 160 с.

ЕКОЛОГІЧНА ЕТИКА ТА БІОЕТИКА У ЗМІСТІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Копилюк Є.В.

Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка

Останнім часом у ряді країн СНД спостерігається посилення інтересу до проблеми наповнення середньої освіти ідеями екологічної етики та біоетики. Окремі етико-аксіологічні аспекти ставлення до природи не лише зафіксовані концептуально, а й конкретно втілені у програмах, навчальній та методичній літературі. В сучасних методиках навчання біології, географії, позашкільної натуралістичної роботи спостерігається тенденція пошуку альтернативи антропоцентричній освітній моделі, розробляються біоцентричний, екоцентричний, коеволюційний підходи (Н.Ф. Винокурова, М.О. Колесник, В.В. Ніколіна, Г.П. Пустовіт, А.В. Степанюк та ін.). Психологами С.В. Дерябо та В.А. Ясвіним створено цілісний курс екологічної психопедагогіки, спрямований на формування екоцентричної екологічної свідомості.

Водночас зростає увага до шкільних перспектив екологічної етики та біоетики з боку громадських організацій. Доповіді вказаної тематики були включені до програми Міжнародної школи-семінару з гуманітарної екології “Прикладні аспекти екологічної етики” (“Трибуна-11”), організованої Київським еколого-культурним центром і Українською коаліцією “За дику природу” (Київ, 24-26 травня 2005 р.). В.Є. Борейком (Київський еколого-культурний центр) розроблено навчальну програму факультативу по екологічній етиці для учнів 8-11 кл. і підготовлено відповідний посібник [1; 2]. А. Кюгерян (Центр захисту прав тварин “Віта”, Москва) пропонує викладати біоетику – “науку про етичне ставлення до будь-якого життя” як окремий предмет у